

Det skjer ikke hos oss...

– om skogbrann og skogbrannvern

SKOGBRUKETS

KURSINSTITUTT

Redaktør:

Jon Eivind Vollen, Skogbrukets Kursinstitutt

Faggruppe:

Dag Skjølaas, Norges Skogeierforbund

Erling Bergsaker, Norskog

Inge Fjalestad, Skogbrand

Foto omslag:

Agderposten

Fotominiatyre side 4-5:

Jon Eivind Vollen

Agderposten

Anders Hals

Trykk:

Thure Trykk

1. utgave 2009

Copyright:

Skogbrukets Kursinstitutt

2836 Biri

ISBN 978-82-7333-169-4

Foto: Anders Hals

Forord

I juni 2008 preget skogbrannen i Froland kommune mediebildet i Norge. I løpet av en intensiv uke var 26 000 dekar rammet av brannen – derav 19 000 dekar produktiv skog.

Dette var den største skogbrannen i Norge på over 100 år!

Da kan det være lett å tenke at det er lenge til neste gang. Samtidig er det en kjennsgjerning at skog brenner hvert år i Norge, og at det ofte er små marginer som skiller et lite branntilløp fra en storbrann. Det er forventet at klimatiske endringer fører til lengre sammenhengende tørre perioder.

Dette heftet fokuserer på det du som skogeier bør kjenne til og kan bidra med – slik at flere skogbranner unngås eller slokkes mens de er små.

Fra Aftenpostens nettutgave 13. juni 2008.

Innhold

Om skogbranner	2
Viktig for skogeieren	4
Årsaker og risiko	6
Skogbrannvern	8

Ønsker du videre innføring i skogbrannvern og slokkemetoder, får du tilsendt heftet *Skogbrann - vern og slokking* ved henvendelse til forsikringselskapet Skogbrand. Eller last det ned fra : www.skogbrand.no.

Viktig for deg som skogeier

Bekjemp branntilløp

Er du først på brannstedet:

- ring 110
- begynn slokkingsarbeidet med det som finnes av tilgjengelige ressurser.

Brekke eller hogge ned et lite lauvtre på ca. 2 meter med frodig krone, fjern de nederste kvistene. Bruk «lauvdusken» som feiekost og fei brannen tilbake i brannområdet. Metoden fungerer meget effektivt så lenge du børster/feier og ikke slår.

Suppler om mulig med vann i bøtter/hagekanner for å begrense brannen til forsterkninger kommer.

Vær forsiktig og kom deg ut av området i tide hvis brannen øker i intensitet.

Ta ikke sjanser !

Delta i slokkingsarbeidet

Brannvesenet har ansvar for å slokke skogbranner på lik linje med andre branner.

Når du deltar i slokkingen, er du underlagt brannsjefens myndighet, og skal være registrert som andre mannskaper. Deltakelsen er pliktig og vederlagsfri.

Din kjennskap til lokale forhold kan være nyttig informasjon for branntilslaget:

- veier og adkomst
- vanntilgang
- skogtilstand
- naturlige brannhindre.

Brekke eller hogge ned et lite lauvtre på ca. 2 meter med frodig krone, fjern de nederste kvistene. Bruk «lauvdusken» som feiekost og fei brannen tilbake i brannområdet. Metoden fungerer meget effektivt så lenge du børster/feier og ikke slår.

Suppler om mulig med vann i bøtter/hagekanner for å begrense brannen til forsterkninger kommer.

Vær forsiktig og kom deg ut av området i tide hvis brannen øker i intensitet.

Ta ikke sjanser !

Vakthold

Brannvesenet kan pålegge deg å sørge for vakthold og sikring når brannen er slokket. Du kan ikke kreve kompensasjon for slikt pålagt arbeid.

En brann kan fort blusse opp igjen – særlig dersom en tørr værtype fortsetter etter at brannen er slokket.

Vær spesielt oppmerksom på:

- maurtuer
- tykke torvlag
- tyristubber.

Om skogbranner

Skog- og utmarksbranner har herjet på vår klode like lenge som det har vært oksygen i lufta, brennbart materiale på bakken og muligheter for antenning fra solen, vulkaner, lyn eller mennesker.

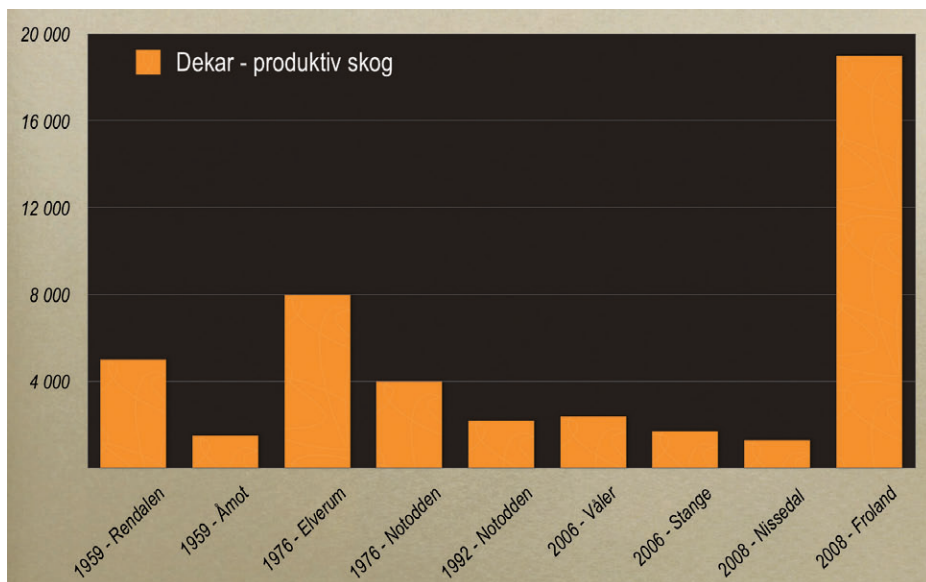
De fleste skogbranner i vår del av verden er en konsekvens av uforsiktig menneskelig aktivitet. I Norge er det lovbestemt at alle skogbranner skal slokkes.

Omfang

Registreringer av antall skogbranntilløp i perioden 1913 til 2000 viser et gjennomsnitt på 1 100 branner per år, med en topp i perioden 1973 til 1982.

Over 80 % hadde en størrelse på under 5 dekar, mens bare 2 % var på over 100 dekar. Tar vi med alt utmarksareal som brenner – blir summen mye større enn kun det brente skogarealet. I denne trykksaken er det fokus på det skogklede arealet.

Skogbrannene i 2006 og 2008 gir en dårlig start på det nye tusenåret med hensyn til statistikken.

Figuren viser de største skogbrannene i Norge siden annen verdenskrig. Totalarealet er betydelig større når vi tar med utmarksbranner og alle mindre branner.

Brannskadet virke betyr verditap.

Foto: Anders Hals

Økonomiske konsekvenser

De økonomiske konsekvensene kan bli store enten brannen rammer eldre eller yngre skog.

Brannskadet virke er vanskelig å omsette og representerer et betydelig verditap for skogeier. Sagbruk som skjærer sotet virke får ekstra kostnader forbundet med rengjøring. I tillegg er flis fra sotet virke uegnet til produksjon av papir. Da blir alternativet dårligere betalt energivirke.

Mange trær får røttene brent av og det haster med å komme igang med hogsten før vinden får fritt spillerom. Mengder med vindfall gir økte driftskostnader.

Når ung skog rammes av skogbrann, må brannfeltet ryddes og foryngelse etableres på nytt. Det koster å etablere ny skog og ventetiden til hogst blir lengre.

I tillegg kommer kostnader for egen innsats ved slokking og eventuelt pålagt vakhold fra brannvesenet.

Økologi

Skogbrann er en katastrofe for dyr og planter som rammes direkte, men det finnes også arter som i større eller mindre grad har fordeler av brann.

For å stimulere miljøet for brannavhengige arter har *Levende Skog-standarden* et eget kravpunkt knyttet til skogbranner: «Ved skogbranner i eldre skog der mer enn 5 dekar er brannpåvirket, skal 5 dekar settes igjen urørt i 10 år».

Brannen har fjernet rottfestet.

Foto: Anders Hals

I denne ungskogen er det behov for ny foryngelse.

Foto: Anders Hals

Årsaker og risiko

Nesten alle skogbranner er forårsaket av en eller annen form for menneskelig påvirkning. Mer fritid gjør at stadig flere mennesker oppholder seg i skogen, og når det er tørt og varmt, blir brannrisikoen stor. Lynnedslag forårsaker av og til skogbrann.

Områder med typisk innlandsklima – varme, tørre somrer – er langt mer utsatt enn områder med kystklima. Risikoen for utbredelse av branner er stor om våren før den grønne undervegetasjonen vokser opp.

Økt fritid og bruk av skogarealene kan bidra til større skogbrannfare.

Furuskog mest utsatt

Lauvtrær brenner dårligere enn bartrær. Bryter det ut ild i lauvskogen, vil nesten bare undervegetasjonen brenne. Den største skogbrannfaren er knyttet til ensaldrede bestand av bartrær, og da særlig furu. Lauvinnblanding i barskogen reduserer skogbrannfaren ved at skogen brenner dårligere.

Den grunnlendte furuskogen til høyre i bildet har ikke stått i mot flammene. I bildets venstre del er det dypere skogsjord med eldre lauvskog – her fikk ikke brannen tak.

Foto: Svein Søgne

Skogforhold	Skogbrannrisiko		
	Stor	Middels	Liten
<i>Treslag</i>			
Lauvskog			X
Granskog		X	
Furuskog	X		
<i>Alder</i>			
Gammel skog			X
Middelaldrende (oppkvistet)		X	
Ung og yngre skog	X		
<i>Skoggrunn</i>			
Dyp skogsjord			X
Middels dyp jord		X	
Grunnlendt mark	X		

Tabellen viser sammenhengen mellom brannrisiko og treslag, alder, skoggrunn. Mest utsatt for skogbrann er: Ungskog av furu på grunnlendt mark.

Klimaet avgjør

Meteorologisk institutt beregner skogbrannfare daglig i sommerhalvåret. Skogbrannfare uttrykkes ved hjelp av en skogbrannfareindeks. Meteorologisk institutt varsler *stor* eller *meget stor* skogbrannfare i radio, TV, aviser og ikke minst på www.yr.no som har et eget spesialvarsel for skogbrannfare.

Skogbrannrisikoen er størst når:

- det er lenge siden siste regnvær
- temperaturen er høy
- relativ fuktighet i luften er liten
- det er sterk vind
- det er tordenvær.

Søk blant 7 millioner værvarsel i Norge og hele verden:

YR.NO VÆRSØK

Skriv stadnamn, f.eks. Stavanger, Rast eller Beijing. Avansert søk

Skogbrannfarevarsel

Meteorologisk institutt beregner skogbrannfare for rundt 100 steder over hele landet.

Skogbrannfaren beregnes for et gitt sted og er derfor ikke alltid representativ for et større omkringliggende område. Pass særlig på dersom det er varslert stor eller meget stor skogbrannfare (større enn 40).

I sesongen fra cirka 1. april til cirka 1. september blir skogbrannfaren spesielt overvåket, men også ellers i året dersom det oppstår stor fare for skogbrann.

Les mer om hvordan vi lager skogbrannfarevarselet under tabellen.

Østfold

Kommune	Sted	Nedbør siste døgn	Målt	Neibør
Halden	Prestebakke	9. mar		
Sarpsborg	Sarpsborg			
Rygge	Rygge			

Indeks for skogbrannfare

Meget stor fare	>70
Stor fare	40 – 70
Fare	20 – 40
Liten fare	1 – 20
Ingen fare	0
Ikke utstedt varsel	---

På www.yr.no finner du skogbrannfarevarsel for 100 steder over hele landet – basert på fire ulike farenivåer: skogbrannfareindeksen.

Skogbrannvern

Brannvesenet har ansvaret for slokking av skogbranner på lik linje med andre branner. Brannloven gir brannvesenet rett til å rekvirere eiendom, nødvendig materiell og personell – uten kompensasjon for skogeier.

Skogbranner kan berøre store arealer og pågå over lang tid. Behovet for mannskaper ved slike branner er vesentlig større enn brannvesenets ordinære styrker. *Skogbrannreserven* er mannskaper underlagt kommunens brannsjef og utgjør en reservestyrke for innsats ved skogbrann. Mannskapene bør kjenne til skogbranners opptreden og ha praktisk erfaring i skogbrannsløkking.

Mannskap utstyrt med brannsmekker og hagekanne.

Foto: Skien brannvesen

Helikopterslokking er den mest effektive offensive metoden, men også den mest kostbare.

Foto: Skien brannvesen

Offensive metoder

Offensive metoder omfatter slokketeknikker der mannskapene angriper ilden/brannfronten direkte med f.eks. skogbrannsmekkerer og vannslanger. Vanntilgang er avgjørende og det er gunstig om brannen holder seg i de nedre sjikt av vegetasjonen.

Hvis brannen ser ut til å bli uovervinnelig for mannskapene på bakken kan brannledelsen tilkalle helikopter.

Defensive metoder

Ved bruk av defensive metoder trekker mannskapene seg unna brannfronten og prøver i stedet å stoppe eller begrense brannen ved å etablere forsvarslinjer i terrenget.

Naturlige brannhindre er vann, elver, myrer, veier, kraftledninger eller andre arealer med lite brennbart materiale. Det er aktuelt å forsterke naturlige brannhindre – og etablere nye – ved å hogge branngater, vanne og blottlegge mineraljord. Hensikten er å tvinge brannen ned fra trærne til bakken hvor den er lettere å stoppe.

God lokalkunnskap og erfaring med skogbranners utvikling er nødvendig for å plassere «forsvarslinjene» riktig i forhold til brannfrontens styrke og retning.

Gjødselvogner er godt egnet for vanntransport og spredning.

Foto: Anders Hals

Samband

Skogbrannsløkking kan involvere mange personer som arbeider spredt over store områder. Samband er avgjørende for å koordinere sløkkeinnsatsen. Sikringsradioen gir et godt samband fordi den har god dekning i skogområdene, og fordi den vil være operativ fra første stund.

Mobiltelefon kommer til nytte ved varsling, men er ikke godt egnet til samband. Signalkvaliteten i skogområdene varierer mye. I forbindelse med store skogbranner har stor bruk av mobiltelefoner ført til overbelastning av mobilnettet.

Vakthold

Brannvesenet kan pålegge skogeier å sørge for vakthold og sikring etter at brannen er sløkket. Skogeier kan ikke kreve kompensasjon fra brannvesenet for slikt pålagt arbeid.

Maurtuer, tykke torvlag og tyristubber har en egen evne til å magasinere varme. Disse bør vies spesiell oppmerksomhet og om mulig spavendes. I tørre perioder er det ikke store vindkastene som skal til for at røyk blir til ild.

Vakthold kan være nødvendig helt til det kommer et regnskyll som forhindrer at brannen blusser opp igjen.

Forsikring

Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig er det eneste selskapet i Norge som tilbyr brannforsikring av skog.

Brannforsikringen dekker i hovedsak følgende områder:

- kostnader forbundet med å få opp ny skog
- venteverditap
- økte driftskostnader
- redusert salgverdi for trevirke
- redusert salgsvolum
- kostnader ved sløkking og vakthold
- skader på eiendommen i forbindelse med sløkking
- ødeleggelse av jordsmonn
- ryddekostnader i ungsskog.

Sikringsradioen gir godt samband.

Foto: Håvard Simonsen

Brent, men ikke død.

Foto: Anders Hals

Heftet gir innføring om skogbrann og skogbrannvern med fokus på skogeiers ansvar og roller.

Mer informasjon og støttemateriell til temaet finner du på Internett www.skogkurs.no - under inngangen *Kunnskapsskogen*.

Landbruks- og matdepartementet har gitt økonomisk støtte til heftet som er utarbeidet av Skogbrukets Kursinstitutt i samarbeid med:

Skogbrand

Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig